

Australien är en resursrik kontinent. Under havsbotten utanför nordvästkusten ligger stora naturgasfält. Foto: Nigel Gaunt

Australiens aboriginer:

MILJÖKAMP FÖR IDENTITET OCH ÖVERLEVNADE

I nordvästra Australien pågår sedan 2008 en konflikt mellan lokalbefolkningen och staten. Ett planerat gasraffinaderi har blivit centrum för frågor om ekonomiska intressen, aboriginskt självbestämmande och miljöskydd.

När asfaltsvägen ut från Broome slutar tar den röda pindansanden över och efter en skumpig bilfärd med låg men frodig växtlighet på båda sidor når man udden som utgör James Price Point. Vi parkerar vid en brant sluttning. Tjugo meter längre ner möter en vit sandstrand den röda klippväggen och sträcker sig så långt ögat når. Richard Hunter pekar ner på stenen som ligger på stranden vid James Price Point och säger ”här stod Marrala när han upptäcktes”.

Vid första anblick ser jag inget speciellt, men snart träder formen av en meterlång urgröpning fram. Det tretåiga avtrycket är lämningen av en dinosaurie som levde för hundratjugo miljoner år sedan. Marrala var enligt lokal mytologi en varelse i drömtiden som när han skulle förvandla sig från emu till människa blev upptäckt och flydde till himlen. Där kan han ses iform av en stjärnbild, men innan han hann fly helt lämnade han ett avtryck på marken, som jag nu står och tittar på.

Detta hade kunnat vara inledningen på en fascinerande berättelse om den enda kända plats i världen där fossila avtryck är en del av lokal mytologi. Men det finns andra planer för James Price Point. Precis där Marrala har gått, 50 kilometer norr om turiststaden Broome i Kimberleyregionen, har regeringen i Västra Australien beslutat att anlägga ett gasraffinaderi.

Genom sitt beslut har man förvandlat området till en smältdegel för en konflikt om ekonomiska intressen, aboriginskt

självbestämmande och miljöfrågor.

Ekonomi och aboriginer

”Jag är här för att skydda vad min mormor lämnade till mig, för framtida generationer”, säger Margaret Wiggan, en 16-årig aboriginsk flicka. Hon är en av de många, både aboriginer och icke-aboriginer, som bor mer eller mindre permanent i ett av tåtlägren på väg mot James Price Point, eller Walmadan som det heter på lokalt språk. Redan 2008, när valet av James Price Point för uppförandet av raffinaderiet annonserades av delstatens premiärminister Colin Barnett, har det funnits högljudda motståndare. Men det var först då de första grävmaskinerna kördes in på området sommaren 2011 som kampanjen tog ordentlig fart.

Australien är en resursrik kontinent. Under havsbotten utanför nordvästkusten ligger stora naturgasfält. I och med att länder och producenter söker alternativa energikällor och den teknologiska utvecklingen sänker kostnaderna, har gasfälten nu blivit attraktiva för fossiltjätarna.

Företag med starkt stöd av regeringen letar febrilt efter nya resurser som kan förlänga det ekonomiska högvatten som har burit Australien sedan 1970-talet. Ett raffinaderi för flytande naturgas (LNG) ska byggas på Kimberleys kust i regi av Australiska gasjätten Woodside, tillsammans med Shell, BP, BHP Billiton och Chevron. Projektet beräknas vara värt uppemot 300 miljarder svenska kronor och generera upp till 6 000 jobb under byggnationsfasen och 600 jobb under ett halvt sekel.

Detta är enorma summor och många jobbtillfällen och kvartalsrapporter står på spel.

Men vem får tillgång till pengarna och jobben? Aboriginer är sällan så välutbildade att de kan räkna med att få mer än någon procent av anställningarna. Och i Broome finns det främst turistnäring, vilket gör att kvalificerad arbetskraft i

mångt och mycket lär behöva tas in utifrån.

Australisk resurspolitik är präglad av relationen till den aboriginska befolkningen. Så sent som 1993 slog högsta domstolen fast att, ja, Australien hade visst varit befolkat när engelsmännen kom dit i slutet av 1700-talet. Genom lagstiftningen som följde fick aboriginska grupper möjlighet att göra anspråk på den mark som traditionellt varit deras att förvalta. Hur framgångsrikt detta har varit för aboriginerna själva är omtvistat, men det har medfört att myndigheter och resursföretag allt oftare måste förhandla om ekonomiska ersättningar till de grupper som berörs av ett visst projekt. Enligt avtalet mellan aboriginer, Woodside och den västastraliska regeringen kommer den aboriginska befolkningen få upptill 10 miljarder kronor i förmåner och andelar om projektet blir av.

Tradition och motstånd

”Unga har ingen respekt för tradition och kultur längre, de har respekt för den vita mannens girighet”, säger Janet Cox, en äldre aboriginsk kvinna, där vi sitter under canvasen medan graderna obönhörligt stiger tillsammans med solen. Kritiken mot gasraffinaderiet bygger på tre pelare: kulturell, social och miljömässig. Området där gasraffinaderiet är planerat omfattar viktiga platser för lokal aboriginsk kultur och tradition – det finns bevis på att Walmadan har bebotts sedan urminnes tider.

Om detta skulle förstöras försvinner en viktig källa för den lokala kulturen. De som motsätter sig gasraffinaderiet menar att aboriginerna säljer ut sin identitet och kultur för att få bottenkräpet av ett industriellt projekt som kommer att förstöra alla chanser till självbestämmande. De som stödjer raffinaderiet ser de 10 miljarderna som en aldrig återkommande möjlighet att lyfta sig ur den fattigdom som majoriteten av Kimberleys aboriginer har som följeslagare

genom livet.

Havet runt Kimberley har identifierats som en av världens få kvarvarande orörda marina miljöer. Premiärministern i Västra Australien, Colin Barnett, har sagt att gasraffinaderiet endast kommer att utgöra "ett nålstick på halvön". Kritikerna menar att världens näst största gasraffinaderi på över 5 000 hektar (som kommer att öka Australiens växthusgasutsläpp med hela fem procent) och mer än 1 300 fartygstransporter per år oundvikligen förändrar hela den lokala miljön.

Dessutom befarar miljögrupper att det bakomliggande motivet för att lägga anläggningen på Kimberleys kust, istället för att välja billigare och mindre miljöbelastande alternativ, är ett första steg för att industrialisera Kimberleys inland. Socialt oroar sig många Broomebor för effekterna av raffinaderiet: turistnäringen upplevs som hotad, och istället för turister fasar man för hur en stad på 15 000 invånare klarar av en tillfällig ökning av befolkningen med en tredjedel.

Frontfiguren för motståndet är den aboriginske äldsten Joseph Roe. Han tillhör gruppen Goolarabooloo, en familj som har bott i området sedan tidigt 1900-tal. Hans morfar Paddy Roe fick det kulturella ansvaret för området av äldste ur gruppen Jabirr Jabirr, som bodde i området men saknade arvtagare. Goolarabooloo har sedan tidigare erfarenhet av att kämpa för området; i början av 90-talet hjälpte Paddy till att förhindra ett försök att skapa en sandtäkt på platsen där man nu vill bygga ett gasraffinaderi.

Men har de rätten att uttala sig i frågan över huvud taget? Området är nämligen traditionellt tillhörande Jabirr Jabirr och enligt nationell lagstiftning måste man kunna uppvisa obruten koppling till området sedan tiden då det koloniserades av den brittiska kronan för att kunna göra anspråk på det. Det är få som förnekar att det är Joseph Roe och Goolarabooloo som har bäst kännedom om

området. Goolarabooloo är dock inflyttade, och detta har använts för att undergräva deras politiska röst i frågorna som rör det planerade gasraffinaderiet.

Hur kan både motståndare och förespråkare mena att just deras position är den som bejakar aboriginernas självbestämmanderätt? Här finns kärnan till en del av konflikten.

De som förespråkar gasraffinaderiet menar att det ekonomiska tillskottet kommer att ge en möjlighet till utbildning och arbete, och i längden en inklusion i den moderna arbetsmarknaden. Att vara en del av marknaden är en av grunderna till självbestämmande i det västerländska liberala samhället. Men vad händer om man själv väljer att inte vara del av den traditionella arbetsmarknaden? Den idyll som vissa naturromantiker gärna tillskriver aboriginers tillvaro har inte funnits på länge, om någonsin. Men en relativ frihet från en västerländsk arbetsmodell har åtminstone givit ett visst rörelseutrymme vad gäller utövande av lokal aboriginsk kunskap och kultur.

Ett problem med den aboriginska rätten till självbestämmande är att den allt som oftast definieras av det icke-aboriginska majoritetssamhället. Till exempel hyllar Colin Barnett beslutet att signera ett förhandlingsavtal med regeringen som det största exemplet på självbestämmande i Västra Australiens historia. Hade beslutet varit det motsatta hade det knappast hyllats som självbestämmande av Barnett. Synen på aboriginers självbestämmande hänger på så tätt samman med olika utomstående gruppers intressen, inklusive politiker, företag och miljöorganisationer.

Jorden är som kroppen

Motståndarna till raffinaderiet menar att man tvingar de aboriginska grupperna att bli del av ett ekonomiskt system som inte har gagnat vare sig deras kulturella identitet eller levnadsvillkor. Det går givetvis

inte att förutsäga framtiden och veta hur det kommer att bli, men många kastar oroliga blickar hundra mil söderut, till Karratha och Burruphalvön.

Här ligger centrum för den resursboom som Västra Australien upplevt sedan 70-talet där aboriginernas ställning inte har påverkats i en positiv riktning överlag. Om något så har det lett till ännu större klyftor och utslagning.

När man berättar om ursprungsbe-folkningar och minoriteter är det lätt hänt att man fokuserar på maktlösheten och förtrycket. När jag intervjuar Janet Cox under tältet om hennes barndom tränger sorgen oundvikligen fram. Det är en sorg som inte är individuell, utan en sorg delad av alla aboriginer som har blivit utsatta för den stenhårda rasism som Australien utmärkt sig för.

Men vad jag under min tid med kampanjen fann mest utmärkande för aboriginerna som motsätter sig gasraffinaderiet är den vilja till kamp som man uppvisar för att försvara något man tror på. Många aboriginer, likt Goolarabooloo, ser sin identitet som knuten till den kulturella tradition och det område som man som grupp ansvarar för. Denna tradition kan komma att brytas om gasraffinaderiet byggs vid Walmadan.

För dessa aboriginer är motståndet inte en fråga om politik och makt över mark. Det är djupt existentiella frågor om identitet och överlevnad. Misslyckas man med detta uppdrag så leder det med stor sannolikhet till sjukdom och död. Oavsett om man som utomstående tror på en sådan koppling eller inte måste man respektera aboriginernas övertygelse. Som Janet Cox säger till mig: "glöm inte att jorden är som din kropp... stick ett hål i den, och allt kommer att forsa ut."

Jens Hansson
läser humanekologi vid
Lunds Universitet och har
fältarbetat i området

Många aboriginer ser sin identitet som knuten till det område som man som grupp ansvarar för.
Foto:
Martin Pritchard